

Julkinen
14.5.2024

OP Ryhmän lausunto: Finanssialan asiakasbonusten verotuskäytänteiden uudistaminen

Asianumero: VM008:00/2024

Valtiovarainministeriö on pyytänyt OP Ryhmältä lausuntoa asiassa VM008:00/2024 lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi finanssialan asiakasbonusten verokäytänteiden uudistamiseksi (jäljempänä "lakiluonnos"). Lausuntonaan OP Ryhmä esittää kunnioittavasti seuraavan.

Yhteenveto

- **OP Ryhmän bonusjärjestelmä on kilpailuoikeuden vaatimusten mukainen. Järjestelmä toteuttaa osuuskuntamuotoisen asiakkaidensa omistaman finanssiryhmän perustehtävää.** – OP Ryhmän perustehtäviin kuuluu liiketoiminnan hyödyn ja lisäarvon kanavoiminen asiakassuhteen kautta omistaja-asiakkaille. OP Ryhmään kuuluvat osuuspankit käyttävät bonusjärjestelmän avulla tuloksensa asiakkaiden hyväksi keskitämis- ja muina taloudellisina etuina. Järjestelmä on ollut käytössä 25 vuotta ja sitä koskevat vero-oikeudelliset tulkinnat ovat vakiintuneet. Lisäksi sen on todettu laajassa viranomaistutkinnassa olevan voimassa olevan kilpailulainsäädännön mukainen.
- **Ehdotuksen verotuotot olisivat vähäiset ja suomalaisten omistaja-asiakkaiden verorasitus lisääntyisi.** Lakiluonnoksessa esitetyt verotuotot olisivat vähäiset tai jopa negatiiviset. Esitys voisi kuitenkin lisätä 2,1 miljoonan suomalaisen OP:n omistaja-asiakkaan verorasitusta ja hallinnollista taakkaa. Tämän vuoksi OP Ryhmä ei kannata lain jatkovalmistelua.
- Jos lainsäädäntötyössä tästä huolimatta päätetään edetä, on kiinnitettävä huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin.
 - **Yksityistalouden luotoista saadut alennukset eivät ole pääomatulona.** Yksityistalouden luottojen perusteella saatua asiakasbonusta ei tulisi pitää saajansa veronalaisena pääomatulona. Luotto on asiakkaan velkaa pankille, joten sen perusteella bonusta tulisi käsitellä jälkikäteen saatuna alennuksena, eikä pääomatulona.
 - **Asiakkaalla tulisi olla valinnanvapaus, mihin palveluihin alennuksen kohdistaa.** Koska kyseessä on saatu alennus, asiakkaalla tulisi olla valinnanvapaus, mihin palveluihin hän alennuksen kohdistaa. Jos asiakas esimerkiksi päättää käyttää pankkitoiminnasta kertyneet bonukset alennuksina pankkipalveluihinsa, bonuksiin ei tulisi kohdistaa veroseuraamusta. Edun tulisi olla veronalaista ainoastaan siinä tapauksessa, että asiakas nostaa saamansa bonuksen rahana.
 - **Tietojärjestelmävaikutukset on huomioitava ja säädettävä kohtuullisesta siirtymäajasta.** Uusi sääntely edellyttää muutoksia tietojärjestelmiin. Jatkovalmistelussa tulisi tarkoin arvioida toimialalla aiheutuvia järjestelmämuutoksia ja tämän arvion perusteella säätää kohtuullisesta, vähintään 12 kuukauden siirtymäajasta lain voimaantulon jälkeen.

Yksityiskohtaiset kommentit

- 1 OP Ryhmän bonusjärjestelmä noudattaa osuuskuntamuotoisen asiakkaidensa omistaman finanssiryhmän perustehtävää toimia omistaja-asiakkaan hyödyksi

OP Ryhmän bonusjärjestelmä noudattaa osuuskuntamuotoisen asiakkaidensa omistaman finanssiryhmän perustehtävää, jossa OP Ryhmään kuuluvien osuuspankkien omistaja-asiakkaat hyötyvät asiakaseduista siinä suhteessa kuin käyttävät OP Ryhmän palveluita. Mitä enemmän ja laajemmin palveluita käytetään, sitä enemmän omistaja-asiakas hyötyy. Osuuspankin omistaja-asiakkaat liittyvät automaattisesti bonusjärjestelmään liittyessään omistaja-asiakkaaksi. Halutessaan asiakas voi kuitenkin myös kieltäytyä omistaja-asiakkuuteen liittyvistä asiakaseduista.

OP-bonuksia kertyy asiakkaalle vakuudellisista pankkilainoista, säästämisen tileillä olevista varoista, rahastoista, sijoitussidonnaisista vakuutuksista ja maksetuista vakuutuslaskuista. OP-bonukset maksetaan omistaja-asiakkaan bonustilille kerran kuukaudessa perustuen edellisen kuukauden asiointikokonaisuuden volyymiin. Asiakkaan edellisen kuukauden asiointivolyyymi kerrotaan vuositason bonuskertomella 0,25 %, jolloin saadaan kuukauden bonuskertymä.

OP-bonuksia käytetään bonustililtä päivittäisiin pankkipalveluihin lainojen palvelu- ja toimitusmaksuihin, vakuutuslaskuihin, säästöjen ja sijoitusten säilytys- ja salkunhoitopalkkioihin, lakipalveluihin ja OP Kodin kiinteistöväilytyksen palkkioihin. Bonusjärjestelmä on asiakkaan näkökulmasta automatisoitu, jolloin OP-bonuksia käytetään automaattisesti siinä järjestyksessä kuin asiakkaalta veloitettavia palkkioita, maksuja tai laskuja muodostuu. Asiakas ei voi siis vaikuttaa bonusten käyttöjärjestykseen tai miten ne kohdentuvat eri palveluiden maksumiin.

Samassa taloudessa asuvat omistaja-asiakkaat voivat halutessaan muodostaa perhekokonaisuuden, josta sovitaan omistaja-asiakkaiden kesken erillisellä perhekokonaisuussopimuksella. Perhekokonaisuudessa kaikkien siihen kuuluvien OP-bonukset kertyvät yhden henkilön bonustilille ja niitä käytetään kaikkien perhekokonaisuuteen kuuluvien palvelumaksujen maksamiseen. Perhekokonaisuuden muodostaminen on järkevää, jos taloudessa on yhteistä pankki- ja vakuutusasiointia.

OP-bonukset ovat voimassa viisi vuotta kertymisestään. Jos asiakkaalla ei ole ollut käyttökohteita viiden vuoden aikana, käyttämättä jääneet OP-bonukset vanhennetaan ja poistetaan asiakkaan bonustililtä. Poisto tehdään kaikille bonustileille yhtäaikaaisesti, jolloin poistetaan ne bonukset, joilla edellisen vuoden aikana on tullut viiden vuoden aikaraja täyteen. Asiakasta informoidaan koko edellisen vuoden ajan vanhenevista OP-bonuksista OP-mobiilissa ja Op.fi verkkopalvelussa.

Asiakas voi seurata OP-bonusten kertymistä ja käyttöä joko OP-mobiilista tai Op.fi verkkopalvelusta.

2 Kilpailuideologiset perustelut ovat kyseenalaisia – laajassa kilpailuoikeudellisessa tutkinnassa OP:n bonusjärjestelmän ei ole todettu rajoittavan kilpailua

Lausunnolla olevan lainsäädäntöesityksen taustalla on Kilpailu- ja kuluttajaviraston valtiovarainministeriölle 29.3.2021 tekemä aloite, jossa se ehdottaa pankki- ja vakuutusalan yritysten myöntämien bonusten verosäätelyn täsmentämistä siten, että tällä hetkellä sovellettavan tulkinnan aiheuttama ”perusteeton ja kilpailua vääristävä verotuki poistuisi”.

Aloite pohjautuu puutteelliseen selvitystyöhön, jonka aikana virasto ei kuullut OP Ryhmää. Aloitteessa on muun muassa esitetty virheellisesti, että OP Ryhmä saisi kilpailua vääristävää verotukea perimättä jääneen vakuutusmaksuveron muodossa. Väite ei pidä paikkaansa, sillä Pohjola Vakuutus tilittää vakuutusmaksuveron myös siltä osin kuin asiakkaan vakuutusmaksua maksetaan hänen bonuskertymällään. Lakiluonnoksessa onkin päädytty toteamaan, että toisin kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, bonusten verotukseen ei tällä hetkellä sisälly verotukea tai verotuksellisia ongelmia.

Myöskään viraston esittämä näkemys markkinatoimijoiden välisen kilpailun vääristymisestä tai sen aiheuttamista hyvinvointitappioista ei ole perusteltu. Virasto tuli päinvastaiseen johtopäätökseen omassa perusteellisessa, kaikkiaan 3,5 vuotta kestäneessä OP Ryhmän bonusjärjestelmää koskeneessa tutkinnassaan. Virasto tutki tuolloin useilla taloustieteellisillä menetelmillä OP Ryhmän asiakkaiden bonusjärjestelmän perusteella vakuutusmaksuista saamien alennusten vaikutuksia ja päätyi toteamaan, että OP ryhmän bonusjärjestelmä ei rajoita kilpailua. Se on tiivistänyt omat johtopäätöksensä tutkinnan päättyessä vuonna 2019 seuraavasti:

”KKV ei löytänyt selvityksissään näyttöä sille, että bonusohjelma rajoittaisi vahinkovakuutusmarkkinoiden kilpailua merkittävästi kuluttajien vahingoksi.”¹

Siten virasto näyttää pitävän lähinnä kilpailuideologisista syistä epätoivottavana bonusjärjestelmää, jossa pankkitoimialalta kertyneitä bonuksia voidaan käyttää alennuksina vakuutusalojen tuotteisiin, vaikka todellista haittaa kilpailulle ei ole ollut havaittavissa. Tältä osin virastolla on edelleen kaikki kilpailulainsäädännön normaalit työkalut käytettävissään, jos tilanne jostain syystä tulevaisuudessa muuttuisi. Sen sijaan perustetta verolainsäädännön muuttamiselle ei ole olemassa.

3 Asiakkaan valinnanvapauden ei tulisi olla peruste verotukselle

Lakiluonnoksen perusteluissa on ehdotettu, että tuloverolain 53 c §:n 2 momentissa säädetäisiin siitä, missä tilanteissa 1 momentissa tarkoitettujen luottojen talletusten tai sijoitusten perusteella kertyviä etuja pidettäisiin kuitenkin verovapaina asiakasalennuksina. Säännöksen 1 kohdan mukaan 1 momentissa tarkoitettu etu olisi verovapaita tuloa siltä osin, kun etu käytettäisiin tai se kohdistuisi 1 momentissa mainittuihin eriin liittyviin palveluihin, palvelumaksuihin tai luoton korkoihin. Luottojen, talletusten ja 1 momentissa tarkoitettujen sijoitusten määrän tai arvon perusteella kertyvät edut olisivat siten verovapaita asiakasalennuksia, jos ne käytettäisiin tai etu kohdistuisi samojen erien perusteella

¹ [OP Osuuskunnan bonusjärjestelmä - Kilpailu- ja kuluttajavirasto \(kkv.fi\)](https://www.kkv.fi/asiakas/OP-Osuuskunnan-bonusjarjestelma-Kilpailu-ja-kuluttajavirasto)

määräytyviin palveluihin, palvelumaksuihin tai 1 momentissa tarkoitettujen luottojen korkoihin. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin verovapaan asiakasedun edellytykseksi lisäksi se, että etua ei makseta rahana tai siihen verrattavalla tavalla eikä asiakas voisi vaikuttaa edun käyttökohteeseen.

Asiakkaan mahdollisuus valita edun käyttökohteeksi johtaisi lakiluonnoksen mukaan edun veronalaisuuteen. Asiakas ei näin ollen voisi esimerkiksi valita sitä, mihin kohteisiin hänen bonuspisteensä tai alennuksensa kohdistettaisiin. Asiakas ei voisi myöskään valita käyttäisikö hän bonukset tai muut edut 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin, palvelumaksuihin vai luoton korkoihin, vaan edut tulisi kohdistaa näille etuohjelmassa ennalta määriteltyjen sääntöjen mukaisessa järjestyksessä.

Tältä osin OP haluaa korostaa, että *edellytys* bonuksen tai alennuksen verovapaudelle olisi, että *asiakkaalla ei olisi valintavaltaa sen suhteen mihin saatu etu voitaisiin kohdistaa, on tarpeeton*. Asiakkaan valinnanvapauden ei itsessään pitäisi olla seikka, joka aiheuttaisi edun veronalaisuuden, ellei asiakas päättä nostaa saamaansa bonusta tai asiakasetua rahana. Kilpailuoikeuden näkökulmasta asiakkaan valinnanvapaus olisi jopa suositeltavaa ja koko lakia perustellaan juuri kilpailuoikeudellisilla perusteluilla. Siten OP ehdottaa, että *2 momentista poistetaan kohta, jonka mukaan verovapaus edellyttää, että asiakas ei voi vaikuttaa edun käyttökohteeseen*. Asiakkaalle annetun valinnanvapauden pitäisi näkemyksemme mukaan myös ratkaista Kilpailu- ja kuluttajaviraston indikoiman haasteen kilpailuoikeuden näkökulmasta.

Lakiluonnoksessa todetaan, että luonnollisen henkilön veronalaista pääomatuloa on asiakasbonus, -hyvitys, -alennus tai muu vastaava asiakkuuteen perustuva rahanarvoinen etu, jos etu kertyy tai sen määrä muodostuu yksityistalouden luottojen, talletusten, sijoitusten, sijoitusvakuutusten, vakuutusmuotoisten sijoitustuotteiden tai kapitalisaatiosopimusten määrän tai arvon perusteella. Tuloverolain (TVL) 32 §:n mukaan pääomatuloa on omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. OP Ryhmän näkemyksen mukaan *TVL:ssa ilmenevä pääomatulon määrittely ja nyt annettu lakiluonnos ovat ristiriidassa keskenään luottojen osalta*. Henkilön pankista ottama luottoa ei voida pitää TVL 32 §:n mukaisena omaisuutena, jonka perusteella kertyisi tuottoa tai se muuten kerryttäisi varallisuutta. Riippumatta luoton käyttökohteesta (esim. asuntolaina, autolaina, kulutusluotto), kyse on henkilön velasta, eikä hänen varallisuudestaan. Näin ollen yksityistalouden luottojen perusteella saatua asiakasbonusta ei voida pitää saajansa veronalaisena pääomatulona. Luotosta kertynyttä asiakasbonusta tulisi sen sijaan käsitellä jälkikäteen saatuna alennuksena. Lakiluonnoksessa todetaan, että yksityistalouden verovapaiden etujen perusteena olevat menot ovat verotuksessa tyypillisesti vähennyskelpottomia elantomenoja. Lähtökohtaisesti luotot eivät kuitenkaan ole henkilöverotuksessa vähennyskelpoisia vaan niitä pidetään elantomenoina. Näin ollen elantomenona pidetyn luoton perusteella saatua asiakasbonusta tulisi pitää jälkikäteen saatuna alennuksena vastaavasti kuin esim. vähittäiskaupan asiakasbonusta.

4 Ehdotuksen verotuotot olisivat vähäiset tai jopa negatiiviset

Lakiluonnoksessa on esitetty, että jos muutoksen myötä vakuutustuotteiden vakuutusmaksuihin käytetyistä bonuksista muodostuisi verotettavaa pääomatuloa ja muutos ei vaikuttaisi vakuutustuotteiden kysyntään, olisi muutoksen verotuottoja lisäävä vaikutus noin 43 miljoonaa euroa. Toisaalta, jos nykyisen bonuskäytännön sijaan finanssiala alentaisi vakuutustuotteiden vakuutusmaksuja bonusten määrää vastaavasti, pienentäisi muutos vakuutusmaksuveron tuottoa noin 35 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi muutos vähentäisi vakuutusyhtiöiden yhteisöveron tuottoa arviolta noin 29 miljoonaa euroa ja vastaavasti kasvattaisi pankkisektorin yhteisöveroa vastaavalla summalla, koska bonukset eivät enää pienentäisi pankkisektorin tulosta. Yhteenvetona lakiluonnoksessa arvioidaan, että muutoksen potentiaalinen vaikutus verotuottoihin voisi olla välillä -35 – +43 miljoonaa euroa eri oletuksista riippuen. Lakiluonnoksessa onkin todettu, että kokonaisuutena arvioituna ja todennäköiset käyttäytymisvaikutukset huomioiden ehdotettujen muutosten kokonaisvaikutukset verotuottoihin arvioidaan vähäisiksi.

OP Ryhmä reagoi aina muuttuvaan toimintaympäristöön mukauttamalla toimintaansa siten, että se pyrkii huomioimaan mahdollisimman hyvin asiakkaidensa taloudelliset edut. Tämä tavoite kuuluu osuustoiminnallisen yhteisön perusperiaatteisiin. Lakiluonnoksessa esitettyjen muutosten toteutuessa OP Ryhmän asiakasetuohjelmaan tehdään muutoksia ottaen huomioon asiakkaiden etu. Siten lakiluonnoksessa esitettyjen verotuottojen saavuttaminen on kyseenalaista. On mahdollista, että OP Ryhmän asiakasetuohjelmaansa tekemät muutokset johtavat verotuottojen määrän vähenemiseen nykyisestä.

5 Lisäverorasitus 2,1 miljoonalle suomalaiselle omistaja-asiakkaalle

Lakiluonnoksessa ehdotetuilla muutoksilla olisi vaikutuksia niille kotitalouksille, joille myönnetään sellaisia rahanarvoisia asiakasetuja, jotka kertyvät luottojen, talletusten tai sijoitusten määrän tai arvon perusteella, ja jotka jatkossakin kohdentuvat muihin palveluihin ja palvelumaksuihin kuin mistä ne ovat kertyneet. Nykyisin verovapaa etu voisi siten muuttua veronalaiseksi pääomatuloksi joko kokonaan tai osittain, jolloin se pienentäisi edusta kotitaloudelle tulevaa hyötyä. Ehdotuksen toteutuessa ehdotettu laki voisi aiheuttaa verotuksellisen lisärasituksen suomalaisille kotitalouksille.

Lakiluonnoksen vaikutusarviossa on muodollisesti mainittu muitakin finanssialan toimijoita, joilla on erilaisia asiakasetuohjelmia. Käytännössä lailla olisi kuitenkin tarkoitus puuttua ainoastaan yhden toimijan, OP Ryhmän asiakasetuohjelmaan. OP Ryhmällä on noin 2,1 miljoonaa asiakasomistajaa.

OP-bonuksia on pidettävä valtaosaltaan elantokustannusten luonteisista eristä kertyneinä asiakasetuina ja niiden käyttöä jälkikäteen myönnettävinä alennuksina. Siten niihin kohdistuvaa verorasitusta on lähtökohtaisesti pidettävä perusteettomana, koska asiakkaalla ei ole ollut verovähennysoikeutta niistä eristä, joista OP-bonuksia on kertynyt ja joihin niitä on voinut saman taloudellisen yhteenliittymän sisällä käyttää. Lisäksi ei voida pitää kuluttajan edun mukaisena kohdistaa verorasitusta jälkikäteen alennuksena pidettävään etuun.

Siltä osin kuin ehdotetulla lailla on tarkoitus pienentää kotitaloudelle tulevaa hyötyä, on OP Ryhmä julkisesti ilmoittanut, että se tulee pitämään kotitalouksien saamat asiakasedut samalla tasolla myös tulevaisuudessa.

6 Vaikutukset tietojärjestelmiin tulee huomioida ja säätää kohtuullisesta siirtymäajasta

OP:n bonusjärjestelmä on ollut käytössä 25 vuotta. Kuten finanssialan yrityksille on tavanomaista, bonusjärjestelmän taustalla olevalla tietojärjestelmällä on laajat riippuvuudet ja rajapinnat OP Ryhmän muihin järjestelmiin. Ehdotus aiheuttaisi siten muutoksia useisiin tietojärjestelmiin ja vaatisi asianmukaisia resursseja vaadittujen järjestelmämuutosten läpivientiin. Lakiluonnoksessa ei ole arvioitu lainkaan järjestelmämuutosten vaatimaa kohtuullista toimeenpanoaikaa. Jos lakialoite etenisi, tulisi toimialalle aiheutuvien järjestelmämuutoksien tarve kirjata hallituksen esityksen perusteluihin ja säätää riittävän pitkistä siirtymäajasta lain hyväksymisen jälkeen. On huomattava, että finanssialalla on samanaikaisesti toimeenpantavana useita kymmeniä EU:n ja kansallisen tason lainsäädäntöpaketteja. Laki olisi tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2025 alusta ja sitä sovellettaisiin luonnoksen mukaan ensimmäisen kerran vuoden 2025 verotuksessa. Jos yritykset maksaisivat luonnoksessa mainittuja etuja jatkossa veronalaisena pääomatulona, edellyttäisi se ennakonpidätyksen toimittamista ja vuosi-ilmoituksen antamista veronalaisista eduista. Ennakonpidätyksen tekeminen ja vuosi-ilmoituksen antaminen maksetuista veroalaisista eduista edellyttäisi OP:n tietojärjestelmien uudistamista, jotta kyvykkyys ennakonpidätyksen toimittamiseen ja vuosi-ilmoituksen antamiseen pystytään toteuttamaan. Järjestelmäkehityksen näkökulmasta lain voimaantuloksi ehdotettu vuoden 2025 alku on siten kestämatön.

Esityksen tavoite ei ole ensisijaisesti fiskaalinen, vaan se voi johtaa myös verotulojen vähenemiseen. Tämän vuoksi lain soveltamisen alkamiseen tulisi asettaa samanpituisen siirtymäaika kuin muissa vastaavissa, tietojärjestelmämuutoksia aiheuttavissa lainsäädäntöaloitteissa. Kohtuullinen siirtymäaika olisi vähintään kaksitoista kuukautta lain voimaantulosta.

7 Ylimääräiset raportointivelvoitteet lisääntyisivät ja kansainväliset ulottuvuudet olisi huomioitava

Sen lisäksi, että nyt ehdotettu lakiluonnos aiheuttaa veronalaisen asiakasbonusten maksajille velvoitteen pidättää ja tilittää ennakonpidätyksen pääomatuloksi katsottavasta tulosta, aiheuttaa se myös ylimääräisiä raportointivelvoitteita. Asiakasbonusten maksaja on velvollinen toimittamaan Verohallinnolle vuosi-ilmoituksen maksamistaan asiakasbonuksista ja asiakas itse on velvoitettu tarkistamaan, että veronalaiset asiakasbonukset ja niistä pidätyt ennakonpidätykset on merkitty oikein hänen henkilökohtaisellaan veroilmoituksellaan.

Tämän lisäksi, jos asiakasbonusten katsottaisiin olevan saajansa veronalaista pääomatuloa, on todennäköistä, että Suomen solmimat kansainväliset sopimukset tietojenvaihdosta (FATCA, CRS, DAC2) edellyttäisivät finanssilaitosta raportoimaan verovuoden aikana tilinhaltijan tilille maksamat asiakasbonukset näiden sopimusten edellyttämällä vuosi-ilmoituksilla. Koska kansainväliset tietojenvaihtosopimukset eivät ota kantaa erikseen veronalaisiin asiakasbonuksiin, raportointi tapahtuu todennäköisesti laveammalla tasolla, esim. "muu tulo".

Lakiluonnoksen mukainen asiakasbonusten verokohtelu saattaisi aiheuttaa tilanteita, joissa ulkomaiset veroviranomaiset ovat yhteydessä sekä asiakkaisiin, että Verohallintoon, selvittääkseen minkälaisesta tulosta on kyse. Lakiluonnoksen mukainen muutos aiheuttaisi siten

OP-Luottamuksellinen
14.5.2024

lisätyötä sekä verovelvollisille itselleen, että Verohallinnolle. Tämän lisäksi finanssilaitoksille aiheutuisi lisävelvoitteita yllä mainittujen vuosi-ilmoitusten toimittamisesta.

Rami Kinnala

Tuomas Majuri

Lakiasiainjohtaja
OP Osuuskunta

Johtaja, Viranomaissuhteet ja sääntelyseuranta
OP Osuuskunta

